Виступ методиста Левицької І.В.
на засіданні РМО вчителів початкових класів

І. Про оновлення навчальних програм 1-4-х класів у 2016-2017 н.р..

Особливістю нового 2016-2017 н.р. є запровадження у початковій школі оновлених, розвантажених навчальних програм.

МОН України та освітня платформа EducationalEra створили спільний проект, спрямований на розвантаження та осучаснення чинних навчальних програм.

Ініціатива мала дві хвилі публічних обговорень. В них могли взяти участь усі зацікавлені та ініціативні громадяни: освітяни, активісти, експерти та батьки.

Метою проекту була підготовка Концепції нової української школи, що передбачатиме зміну програм, підручників, стандартів та підходів вчителів. Концепція впроваджуватиметься з 2018 року.

На сайті МОН України розміщено документ, обговорення якого було під час освітянських серпневих нарад, - «Нова українська школа. Простір освітніх можливостей». У цьому документі запропоновано вживати поняття «освіта», *«освітній процес»* в їх сучасному розумінні, що включає навчання, виховання і розвиток. Виховний процес буде невід'ємною складовою усього освітнього процесу і орієнтуватиметься на загальнолюдські цінності,
зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість,турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття,повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність).

04 серпня 2016 р. Колегія Міністерства освіти і науки України затвердила 13 оновлених навчальних програм для 1-4-х класів. Розвантаження навчальних програм здійснено в межах чинного Державного стандарту початкової загальної освіти (2011 р.)

Наказом МОН України від 05.08.2016 р. № 948 "Про затвердження змін до навчальних програм 1-4-х класів ЗНЗ" затверджено 13 оновлених програм для шкіл з українською мовою навчання:

- Українська мова 1-4 кл.;
- Літературне читання 2-4 кл.,
- Математика1-4 кл.;
- Інформатика 2-4 кл.;
- Іноземні мови для загальноосвітніх і спеціалізованих навчальних закладів1-4 кл.;
- Основи здоров'я 1-4 кл.;

- Музичне мистецтво 1-4 кл.;
- Образотворче мистецтво 1-4 кл.;
- Мистецтво 1-4 кл.;
- Трудове навчання 1-4 кл.,
- Природознавство 1-4 кл.;
- Я у світі 3-4 кл.,
- Фізична культура 1-4 кл..

Запровадження оновлених навчальних програм розпочинається з ***01 вересня 2016 року у 1, 2, 3, 4 класах*** загальноосвітніх навчальних закладах з ***українською мовою навчання***. Зміни до навчальних програм не стосуються шкіл з російською мовою навчання та класів, які працюють за системою розвивального навчання Д.Ельконіна-В.Давидова, проектом «Росток».

Оновлені навчальні програми 1-4 класів та їх презентація, опис ключових змін розміщені на сайті ЦРМК.

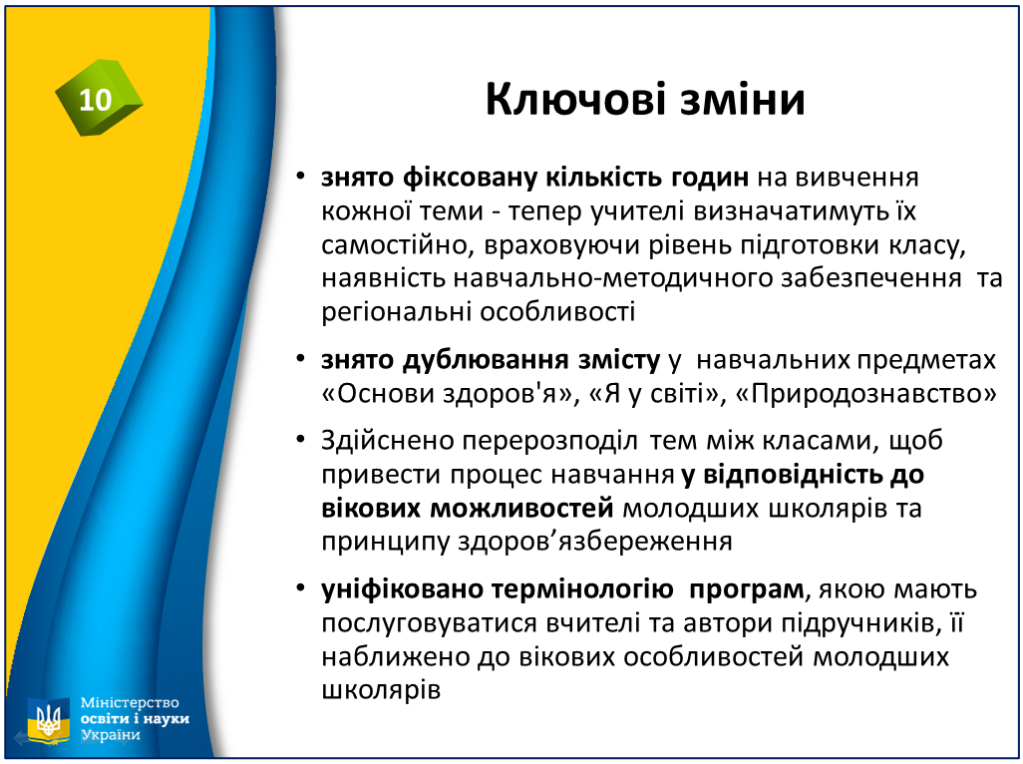

Про це йдеться також у *листі МОН України від 17.08.2016 р. № 1/9-437 «Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у ЗНЗ у 2016-2017 н.р.»*. У додатку документа конкретизовано вимоги викладання до навчальних предметів у 1-4 класах, наголошено на правильному обсягу домашніх завдань, йдеться про оцінювання навчальних досягнень учнів, основні зміни у навчальних програмах.

Питання особливостей викладання предметів у початковій школі у 2016-2017 навчальному році були висвітлені під час веб-конференції

Національної академії педагогічних наук України 23.08.2016 р.. Посилання на перегляд відеозапису веб-конференції - https://www.youtube.com/watch?v=Vynm-_KTTg8&feature=youtu.be

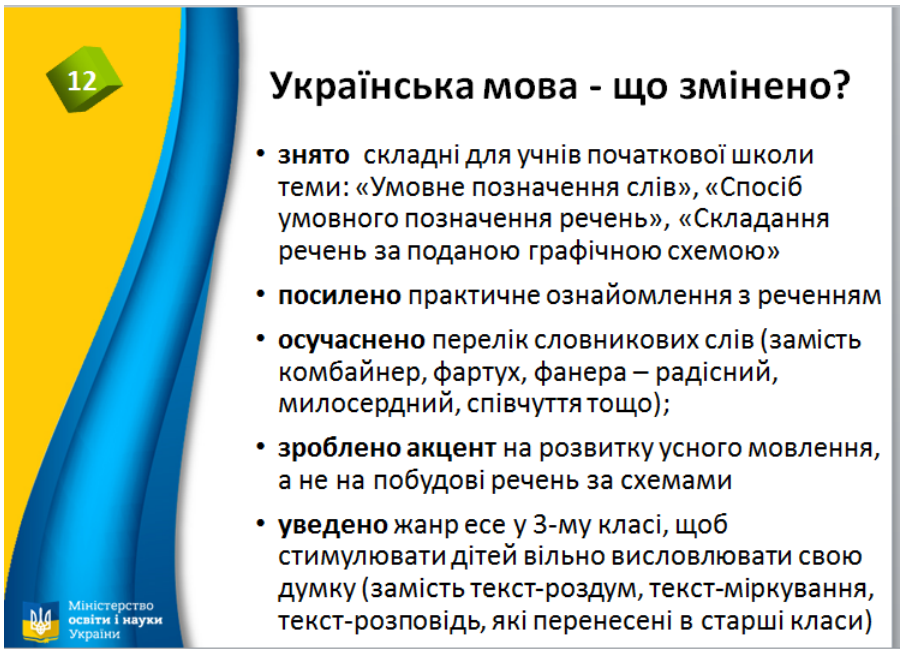

13

Математика - що змінено?

- **зміщено акценти** із знаннєвих результатів на діяльнісні (враховано пропозиції щодо необхідності реалізації диференційованого підходу до учнів з різними навчальними можливостями)
- у програмах 1-2 класів **знято вимоги** щодо знання напам'ять таблиць додавання та віднімання в межах 10 та 20, таблиць множення та ділення
- **вчителі зможуть самостійно збільшувати** кількість годин на вивчення складних тем, що забезпечить усвідомлене оволодіння відповідною обчислювальною навичкою

Міністерство освіти і науки України

14

Літературне читання - що змінено?

- **З кола читання вилучено неактуальних радянських авторів**, додано сучасних (з використанням рекомендаційних списків дитячої літератури від Національної бібліотеки України для дітей та авторитетних електронних ресурсів)
- **Планується видання хрестоматії** для учнів початкових класів для серії «Шкільна бібліотека», до якої увійдуть твори сучасних авторів
- **Скасовано кількісний показник темпу читання**, зроблено акцент на розвитку якісного читання дітей – вчитель має розвивати не лише темп, а й спосіб читання, виразність, правильність, розуміння прочитаного
- **Змінено підходи до аналізу тексту** – оцінювати не героя (позитивний-негативний), а вчинки, стимулювати дитину висловлювати свої емоції від прочитаного, розвивати задоволення від читання, а не вимагати виконання інструкцій

Міністерство освіти і науки України

15

Іноземні мови - що змінено?

- замість письма «слів, словосполучень і речень» – усний курс у 1 класі – **розвиток мовлення**, здатності вести прості діалоги (письмо уводиться лише в 2 семестрі 1 класу, лише букви і прості слова)
- **скорочено обсяги висловлювань** у мовленнєвій компетенції «Говоріння» та обсяги письмових повідомлень у мовленнєвій компетенції «Письмо».
- **додано сучасні теми**, цікаві дітям молодшого віку
- уточнено мовленнєві функції щодо опису емоційного стану.

Міністерство освіти і науки України

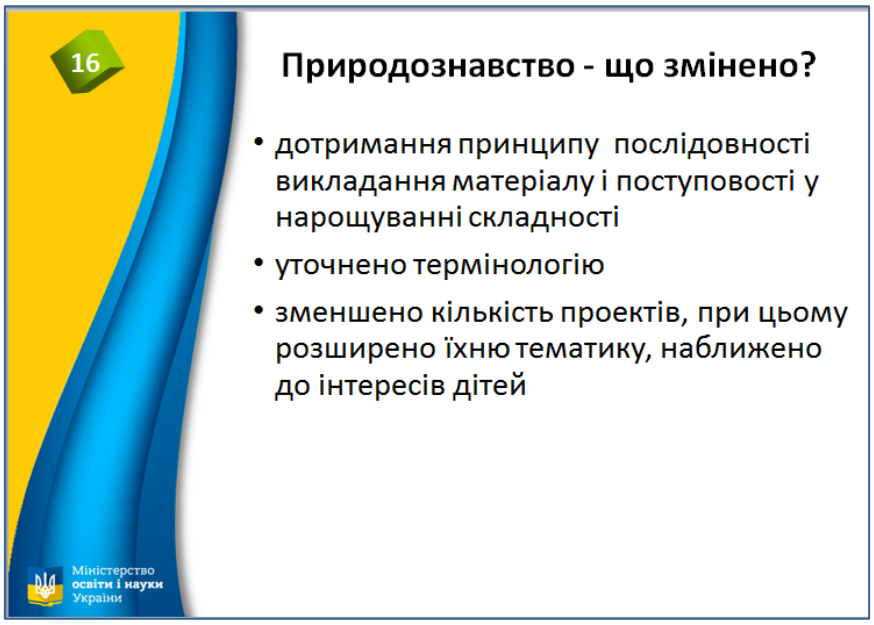

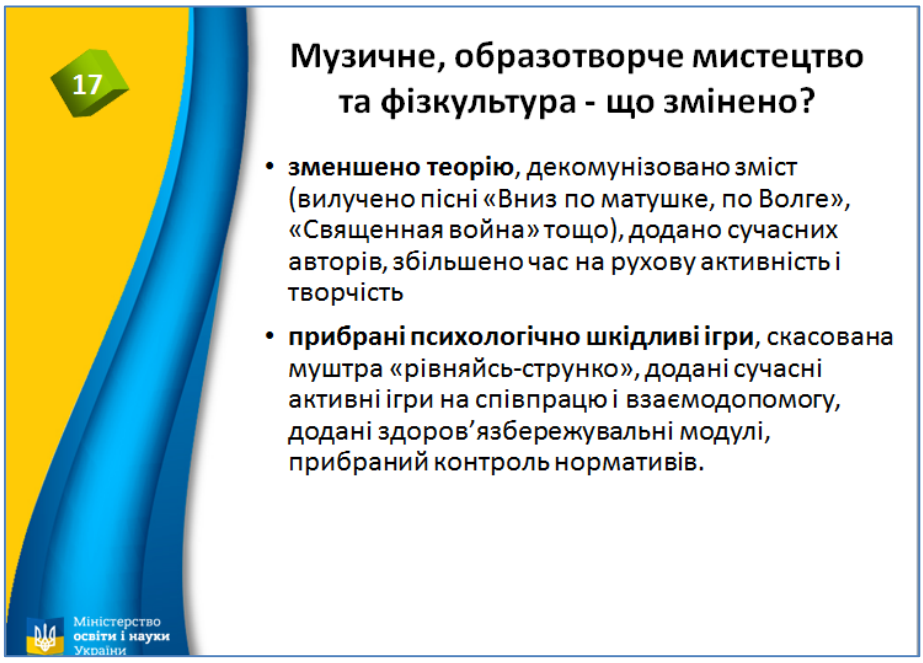

Пропонуємо обговорити оновлені навчальні програми, Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова школа. Простір освітніх можливостей» на засіданнях шкільних МО вчителів початкових класів.

У зв'язку з внесеними змінами у навчальні програми *календарне та поурочне планування* здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя. Відповідно до Інструкції з ведення ділової документації у ЗНЗ І-ІІІ ст., затвердженої наказом МОН України від 23.06.2000 № 240, *календарне планування і поурочний план є обов'язковими документами вчителя*.

Автономія вчителя має бути забезпечена вільним вибором форм організації навчально-виховного процесу, способів навчальної взаємодії, методів, прийомів і засобів реалізації змісту освіти. Отже, *вчитель має право самостійно переносити теми уроків, відповідно до засвоєння учнями навчального матеріалу, визначати кількість годин на вивчення окремих тем.*
Звертаємо увагу учителів початкових класів, що при складанні календарно-тематичних планів слід пам'ятати про реалізацію принципу наступності, зокрема, у 4 класі (навчальні програми 5 класу залишилися без змін).
При складанні календарних планів можна скористатися Інтернет-ресурсами за такими посиланнями:
1)http://szenki.in.ua/index.php/vse-dlia-vchytelia/kalendarne-planuvannia
(календарне планування 2, 3, 4 клас)
2) Методичний портал - http://metodportal.com/node/47140 (календарне планування для 2 класу)
3)http://www.yrok.net.ua/load/kalendarne_planuvannja/usi_predmeti/kalendarno_tematichne_planuvannja_4_klas_2016_2017_n_r_nova_programa/146-1-0-6201
(календарне планування 4 клас)
4) http://urok-ua.com/kalendarne-planuvannya-z-osnov-zdorovya-3-klas/
5) http://alla-moroz.com/publ/pochatkovi_klasi/kalendarne_planuvannja_urokiv_u_pochatkovikh_klasakh/15-1-0-146

Робота зі змістом листа МОН України від 17.08.2016 № 1/9-437

У сучасних умовах ефективність початкової освіти пов'язується з реалізацією *компетентнісного підходу.* Компетентнісні результати навчання визначено у Державному стандарті початкової загальної середньої освіти (2011 р.).

«Компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність».
(І проекту Закону «Про освіту)»

Зазначимо, що компетенція і компетентність — два різних поняття. ***Компетенція — це суспільна норма, вимога,* яка включає знання, уміння, навички, способи діяльності, певний досвід**. Компетенція сама по собі не є характеристикою особистості. Нею вона стає в процесі засвоєння і рефлексії учня, перетворюючись у компетентність.
***Компетентність — це здатність застосовувати* набуті знання, вміння, навички, способи діяльності, власний досвід у нестандартних ситуаціях з**

метою розв'язання певних життєво важливих проблем. Компетентність є особистісним утворенням, яке проявляється в процесі
активних самостійних дій людини.

Умови ефективної реалізації **компетентнісного підходу** у початковій школі:

- Побудова уроку на засадах *міжпредметної інтеграції; (детально розписані у цьому Листі),* матеріал повинен відповідати змісту програми, віковим особливостям і навчальним можливостям учнів.
- Використання організаційних форм, методів навчання, способів навчальної взаємодії з *практичною спрямованістю* (ігрові форми, навчальний проект, колективна творча справа, екскурсії, квести, зустрічі, практикуми, бесіди, дискусії (єдність урочної і позаурочної роботи)), тобто діяльнісний підхід. Особливо це стосується предметів, які мають практичну спрямованість («Інформатика», «Основи здоров'я», «Я у світі») – менше зошитів з друкованою основою.

Зважаючи на побудову освітнього процесу на засадах компетентнісного і діяльнісного підходів, актуальними залишаються методичні рекомендації ЦРМК «Сучасний урок у початковій школі в контексті компетентнісного підходу» (лист ЦРМК від 23.10.2015 № 202).

Кожна навчальна програма побудована у формі таблиці з двох розділів: «Зміст навчального матеріалу» і «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів». При підготовці до уроку учитель відкриває навчальну програму і визначає мету уроку в контексті компетентнісного підходу: прописані «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів» - це предметні компетентності, які набуває учень на уроці. (наприклад, з природознавства у 4 класі мета уроку з теми «Уявлення давніх людей про Землю і Всесвіт» має такий вигляд:…)

Компетентнісно зорієнтовані завдання – це спеціально створена дидактична конструкція, що використовується з метою формування і перевірки рівня предметної, міжпредметної і ключової компетенцій.

Структура (форма) компетентнісно орієнтованого завдання:

1. Стимул (мотивація)
2. Формулювання у вигляді задачі
3. Джерела інформації
4. Критерії оцінювання

Для формування і перевірки предметних компететностей – не тести, а системи інтегрованих завдань, спрямованих на застосування учнями способів навчально-пізнавальної діяльності, знань, умінь і навичок для розв'язання певних задач у змодельованих життєвих ситуаціях. На відміну від тестової форми, у такому форматі організації роботи учень матиме змогу

здійснювати різноманітні мисленнєві операції, розкривати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати, зіставляти пропоновану ситуацію і робити висновок, а не механічно обирати один із варіантів відповіді.

Видавництво «Оріон» випустило зошити для перевірки сформованості предметних компетентностей.

Пропоновані посібники містять контрольні роботи, кожну з яких подано у двох варіантах однакової складності.

Ці роботи дещо відрізняються від традиційних контрольних робіт:

у кожній з них учням пропонується життєва ситуація, учасниками якої вони можуть бути;

як і в реальному житті вони мають проявити кмітливість, дотепність та інші загальнокультурні якості.

Підручники

Звертаємо увагу на те, що у загальноосвітніх навчальних закладах **може використовуватися лише те навчально-методичне забезпечення, що має відповідний гриф Міністерства освіти і науки України.** Перелік рекомендованої літератури затверджується наказом Міністерства освіти і науки України та оприлюднюється через «Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України». Із зазначеним переліком можна буде ознайомитися на сайті Міністерства освіти і науки України www.mon.gov.ua

Перелік підручників, чинних для використання у 2016-2017 н.р., затверджений наказом МОН України від 14.07.2016 р. № 826, і викладений у Листі МОН України від 17.08.2016 р. № 1/9-434 «Про переліки навчальної літератури, що має відповідний гриф Міністерства освіти і науки України, для використання у загальноосвітніх навчальних закладах у 2016/2017 навчальному році».

Про оцінювання і Д/З

Учитель/учителька у початковій школі є ключовою фігурою, яка власним прикладом, способами взаємодії з учнями, батьками, колегами, а не декларацією певних положень, формує позитивне ставлення дитини до себе, інших учнів, педагогів, школи, навчання. Провідною стильовою характеристикою діяльності вчителя/вчительки початкової школи є *демократичність*.

Обсяг **домашніх завдань** визначається згідно з Державними санітарними правилами і нормами влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу (ДСанПІН 5.5.2.008-01).

У 1-му класі домашні завдання не задаються.

У 2-4 класах обсяг домашніх завдань з усіх предметів має бути таким, щоб витрати часу на їх виконання не перевищували: у 2-му класі – 45 хвилин; у 3-му класі – 1 години 10 хвилин; 4-му класі – 1 години 30 хвилин.

Недопустимим є перевантаження учнів завданнями, які містяться у додаткових посібниках, зошитах з друкованою основою: зафарбовування малюнків, складання схем, таблиць, виконання додаткових завдань і вправ, написання домашніх творів тощо.

Домашні завдання не задаються учням на вихідні, святкові та канікулярні дні. Оцінювання навчальних досягнень учня/учениці зорієнтоване на формування його *рефлексивної позиції, мотивації* на досягнення успіху в особистісному зростанні. Тому важливим фактором є те, що *результати навчальних досягнень учня/учениці не озвучуються в класі та на батьківських зборах*. Ця інформація стосується тільки вчителя-учня-батьків (або осіб, які їх замінюють) і має бути описовою, з детальним поясненням досягнень дитини та доброзичливою допомогою.

1 клас: З метою зменшення психологічного напруження у першокласників, для письма *рекомендується користуватись простим олівцем – за рішенням вчителя, відповідно до рівня готовності дітей*. *На розсуд вчителя* допускається виправлення або гумкою, або закресленням. Звертаємо увагу вчителів, що наявність охайних виправлень, здійснених самою дитиною, не впливає на оцінку за роботу, про що зазначається в оновлених орієнтовних вимогах до оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів. Необхідно пам’ятати, що дитина має право на помилку.

Використання олівця рекомендоване до сформування навички письма. Час і етап переходу на кулькову ручку визначає сам вчитель, індивідуально для кожної дитини.

При перевірці письмових робіт в адаптаційному періоді навчання в 1 класі не рекомендується використання ручки з червоною пастою *для позначення помилок.* Звертаємо увагу, що для успішного і вмотивованого навчання дітям початкової школи важливо отримувати більше схвалень їхньої роботи, аніж виправлень чи вказівок на помилки.

Для оцінювання письмових робіт в зошитах, а також у щоденниках можна використовувати колір ручки за вибором вчителя.

2.Про методичні рекомендації щодо Орієнтовних вимог до контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.

У зв'язку з оновленням навчальних програм 1-4-х класів Міністерство освіти і науки України своїм наказом від 19.08.2016 № 1009 внесло зміни до

орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи

Так, Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 № 1222, викладено в новій редакції.

З огляду на це розглянемо основні тези щодо оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.

Передусім вимоги до оцінювання розроблено з огляду на вікові особливості дітей — окремо для 1-х, 2-х, 3-х та 4-х класів. Окрім того, результати оцінювання навчальних досягнень учнів визначено як конфіденційну інформацію, доступну лише для дитини та її батьків (або осіб, які їх замінюють). Оцінювання в початковій школі ґрунтується на врахуванні рівня досягнень учня/учениці, а не ступеня його невдач.

Оцінювання — це процес встановлення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом предмета відповідно до вимог чинних навчальних програм.

У 1-х класах допустиме лише вербальне оцінювання. Оцінюючи вербально, можна використовувати як усні, так і письмові оцінні судження щодо навчальних досягнень учнів. При цьому оцінні судження формулюють так, аби охарактеризувати процес навчання учня та означити кількісний і якісний його результати: ступінь засвоєння знань і вмінь з навчальних предметів характеристику особистісного розвитку учня. Характеристика особистісного розвитку учнів відображає самостійність, відповідальність, комунікативність, уміння працювати в групі, ставлення до навчальної праці, рівень прикладених зусиль, сформованість навчально-пізнавальних інтересів, ціннісних орієнтирів та загальнонавчальних умінь тощо та здійснюється вербально під час поточного контролю.

За рішенням педагогічної ради навчального закладу може надаватися словесна характеристика знань, умінь і навичок учнів **2 класу.** (Потрібно рішення педради про вербальне оцінювання упродовж навчального року учнів 2 класу).

За 12-бальної шкалою оцінюють навчальні досягнення учнів 2-4-х класів з предметів інваріантної складової трьох освітніх галузей змісту початкової загальної освіти.

Оцінювання – процес встановлення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом предмета відповідно до вимог чинних навчальних програм. Його результатом є педагогічна оцінка, яка відображається в оцінювальних судженнях і висновках учителя/учительки

вербально, або в балах. **Виставлення балів обов'язково супроводжується оцінювальними судженнями.**

Результати оцінювання навчальних досягнень *учнів є конфіденційною інформацією, доступною лише для дитини та її батьків* (або осіб, що їх замінюють).

Недопустимою є заміна оцінок іншими зовнішніми атрибутами (зірочками, квіточками, прапорцями тощо).

У початковій школі застосовують **поточний і підсумковий види контролю,** які здійснюють шляхом ***поточної перевірки та поточного оцінювання*** й відповідно шляхом ***підсумкової перевірки та підсумкового оцінювання.***

Дещо внесені зміни у здійснення підсумкового контролю.

1 клас: **підсумкові контрольні роботи** у кінці навчального року (контрольне списування, комбінована контрольна робота з математики та індивідуальна перевірка навички читання вголос і розуміння прочитаного).

***У* 2-3 класах** – це **тематичні** перевірки, у **4 класі – тематична** перевірка та **підсумкові контрольні роботи** у кінці навчального року (з навчальних предметів, що визначені Міністерством освіти і науки України для державної підсумкової атестації).

Вимоги до тематичної перевірки не змінилися. (2-4 класи)

Контрольні роботи з будь-якого предмета в початкових класах *проводять на другому або третьому уроці за розкладом у середині робочого тижня (бажано – вівторок, середа),* не більше однієї такої роботи в день, а протягом тижня – не більше двох (у випадку двох робіт на тиждень, бажано проводити їх у вівторок і четвер). Орієнтовна тривалість виконання роботи становить у другому класі близько 30 хв., у третьому й четвертому класах – близько 35 хв.

АЛЕ Тематична перевірка навчальних досягнень учнів (контрольні роботи) з предметів «Я у світі», «Основи здоров'я», «Трудове навчання», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Мистецтво», «Фізична культура», «Інформатика» **не проводиться.**

Про поточні письмові роботи, робота над помилками

Учитель/учителька перевіряє та оцінює якість виконання учнями кожної письмової роботи. **Усі письмові роботи навчального і контрольного характеру перевіряються до наступного уроку,** на якому рекомендується виконувати роботу над типовими помилками колективно під керівництвом учителя/учительки; над помилками, які є не типовими, організовується індивідуальна робота з учнем/ученицею.

У 1 класі на етапі письма окремих літер, цифр *правильно написану літеру або цифру вчитель/вчителька обводить як зразок.* Графічно *неправильно* написану літеру або цифру вчитель *підкреслює і на полях чи в окремому рядку дає зразок правильного* їх написання для практичного вправляння.

Під час формування графічних навичок у 1 класі *допускається виправлення форми* літери чи цифри *по написаному з* метою вказування, де саме учень/учениця припускається помилки. Неправильність нахилу помічається похилою лінією поряд зі знаком, який дитина написала неправильно.

У 2-4-х класах виправляти неправильний запис наведенням по написаному не рекомендується.

Перевірка графічних навичок у **2-4 класах** здійснюється з урахуванням форми, розміру, нахилу, поєднання літер; культури оформлення письмової роботи. **Окрема оцінка за графічні навички не ставиться.**

Охайність зошита та культура оформлення письмових (поточних та контрольних) робіт (дата, назва та вид роботи, розміщення завдань на сторінці) і наявність роботи над помилками враховується під час оцінювання кожної роботи. **Окремо оцінка за ведення зошитів не ставиться, відповідно у журналі не фіксується**. Кожна письмова робота, виконана учнем/ученицею початкових класів в зошитах (у т. ч. в зошитах з друкованою основою, за наявності), перевіряється до наступного уроку. Усі записи, зроблені вчителем/вчителькою в учнівському зошиті (виправлення помилок, підкреслення, зразки письма, оцінка, фрази типу *«Правильно», «Уже значно краще»* тощо), виконуються чітко, каліграфічно й охайно.

Оцінка за тему

Підсумкове оцінювання ***за тему*** з навчальних предметів «*Українська мова», «Літературне читання», «Іноземна мова», «Мова національної меншини», «Математика», «Природознавство» здійснюється з урахуванням усіх поточних оцінок,* отриманих під час вивчення розділу/теми (підтеми), та оцінки за тематичну контрольну роботу.

Підсумкове оцінювання за тему з навчальних предметів «Я у світі», «Основи здоров'я», «Трудове навчання», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Мистецтво», «Фізична культура», «Інформатика» **не проводиться.**

За рік і за семестр, як і було

Підсумкове оцінювання за семестр здійснюється на основі результатів тематичного оцінювання **з урахуванням динаміки рівня навчальних досягнень** учня/учениці.

Підсумкове оцінювання за рік здійснюється на основі семестрових оцінок також **з урахуванням динаміки рівня навчальних досягнень** учня/учениці.